

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 3

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 1098 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-martda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Экологические и альтернативные заполнители для бетона в условиях Узбекистана.....	10
Акрамов Хуснитдин Ахрарович, Тохилов Жалолиддин Очилович, Самадов Хомид Самандарович	
Investition marketingni rivojlantirish asosida mintaq investitsiya jozibadorligini oshirish	16
Ahmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda yashil budjetlashtirish, energiya samaradorligi va issiqxona gazlari emissiyasi.....	22
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Quliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamanov Alisher	
Development of the Digital Economy as a Trigger of the Economic Growth of the New Uzbekistan.....	28
Luiza Sayfullonova Makhmutkhodjaeva, Umarova Shahnoza Akbarovna	
Oliy o'quv yurtlarida matematik statistikani o'qitishning xususiyatlari	34
Shamsiyev Damin Najmiddinovich, Aymatova Farida Xo'razovna	
Turizm tadbirkorlikning o'ziga xos xususiyatlari	37
Mardonova Dilafuz Kosimovna	
Oziq-ovqat xavfsizligi ta'minoti: O'zbekistonda mayonez importini notarif tartibga solish va ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish istiqbollari.....	41
Muratova Shohista Nimatullayevna, Nomozov Azizbek Xayrulla o'g'li	
Mamlakatimizga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda qimmatli qog'ozlar bozorining o'rni va roli	46
Akramov Azamat Ramziddinovich	
Mamlakatning iqtisodiy va ekologik rivojlanishida elektromobil sanoatini rivojlantirishning ahamiyati	53
Iminov Mahmudjon Azimjon o'g'li	
Hududiy eksport salohiyatini oshirishning marketing strategiyasi.....	60
Jiyamuratov Rustam Nuridinovich	
Turistik kompaniyalar moliyaviy barqarorligini baholash usullarini takomillashtirish kompaniya moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim mezonini.....	65
Jo'rayev Behzod Nuraliyevich	
Iste'molchilarni xulq-atvori modellari asosida marketing strategiyalarini shakllantirish.....	70
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	75
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarning o'rni.....	80
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi	
Innovatsion menejment va raqamli transformatsiyalarni joriy etishning metodologik asoslari.....	84
Quldoshev Asliddin Tursunovich	
Strategik boshqaruvda xususiy kapital samaradorligini baholash.....	89
Nasriyeva Zebiniso A'zam kizi, Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
Mintaqalarni innovatsion rivojlantirish istiqbollari tashkiliy tuzilmalarini takomillashtirishni boshqarish yo'llari	100
Xodjamuratova Gulbaxar Yuldashevna	
Meva-sabzavot eksporti barqarorligini ta'minlashning ekonometrik tahlili	105
Shamsiyeva Feruza Muratxodjayevna	
Зарубежный опыт активизации экономической активности домохозяйств.....	111
Бердиев Гайрат Ибрагимович, Маликова Севинч Телман кизи, Люсилов Артемий Александрович	
The Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth: A Case Study of Uzbekistan.....	116
Abdulla Ibragimov, Keldiyorov Shakhriyor Ilyos O'g'li	
Mintaqada sanoat ishlab chiqarish rivojlanishining kambag'allikni qisqartirishdagi ahamiyati	121
Abdullayev Habibullo Asadulla o'g'li	
Global iqtisodiyot sharoitida islom moliyasi mezon va tartiblarini joriy etishdagi muammolar va yechimlar	125
Abduvosidova Gulandom Abdurashid qizi	
Amerika Qo'shma Shtatlari tajribasida biznes subyektlarini toifalarga ajratish amaliyotining xususiyatlari	131
Akobirola Nodira Najmiddin qizi	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligini innovatsion rivojlanish yo'llari.....	135
Axmedova Nafisa Amiriddin qizi	
Strategic directions of integration of Uzbekistan into the international hospitality industry	140
Bekmurodova Laylo Tursunmamatovna	
Surxondaryo viloyatida parrandachilikni rivojlantirish ko'rsatkichlarini prognozlash va modellashtirish.....	144
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Mamlakatimizda chorvachilik mahsulotlarini yetishtirishning hozirgi holati va uning tahlili.....	149
Talipova Dilfuza Nabiyevena	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	154
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	

Analysis of the Influence of Macroeconomic Indicators on State Budget Tax Revenue	158
Meyliev O. R., Gofurova K.	
Mahalliy budjet xarajatlarini hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri	166
Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
Influence of Digital Technologies on Economic Growth of the Republic of Uzbekistan.....	170
Igamberdiyeva Kunduz Ergashevna	
Transmilliy kompaniyalarning tashqi bozorlar uchun marketing strategiyalari va marketing tadqiqotlarini o'tkazish amaliyoti	174
Jo'rayeva Zilola Turobovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	178
Kamilova Iroda Xusniddinovna	
Korxonalarda inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish	183
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Tijorat banklari faoliyatida onlayn tizimlarining tutgan o'rni va ularning rivojlanishi.....	188
Raxmataliyev Muzaffar Eshdavlato'vich	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik faoliyatining ta'sirini baholashning nazariy asoslari	194
Fayziyeva Dilsuz Bahodirovna	
O'zbekiston Respublikasini "yashil" iqtisodiyotga o'tish samaradorligini oshirish.....	200
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li	
Andijon viloyatida kambag'allik darajasini qisqarishiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlar	214
Musaeva Ziyoda Allayarovna	
O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligi eksportida marketing muammolari	218
Musyeva Shoirazimovna, Agzamov Avazxon Talgatovich	
Respublikamizda parranda bosh sonining hozirgi holati va uning istiqbollari.....	223
Akramova Nargiza Axrorovna	
Menejmentda ishbilarmonlik kommunikatsiyalaridan foydalanishda optimal strategiyalarini qo'llash shart-sharoitlari.....	227
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Shadiyeva Madina Djaloliddin qizi	
Raqamlashtirish sharoitida innovatsion faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari	231
Nazarova Latofat Toirjon qizi	
O'zbekistonda masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	235
Nurmuxammedov Matlab Yunusovich	
Davlat aktivlarini samarali boshqarish hamda nazorat qilishni takomillashtirish.....	240
Mirzayev O., Nazarov G'ayrat Olim o'g'li	
Talabalarning oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	246
O. U. Shomurodov, Z. U. Uroqov, A. T. Ablahatov, A. A. Suyarov, J. S. Urazov	
Methodological Aspects for Branding in Private Schools.....	251
Odilova Sitora Sayfitdin qizi	
Совершенствование процедуры оценки эффективности и результативности расходов государственного сектора.....	256
Олимов Элёр Фазлиддин угли, Искандаров Суннатилло Бахриддин угли	
Logistika xizmatlari samaradorligini oshirishda blokcheyn texnologiyalardan foydalanish	261
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Markaziy Osiyoda energetika bozorini rivojlantirishning kelgusi istiqboli va imkoniyatlari.....	267
Saidov Mash'al Samadovich, Umarova Irodaxon Nuraliyevna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda sug'urta bozorining innovatsion usullaridan foydalanishning konseptual asoslari	275
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Oliy ta'limda boshqaruv strategiyalari va ularni amalga oshirish mexanizmi.....	279
Saidqulova Furuza Farmonovna	
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromadlarini soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari	283
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
O'zbekiston Respublikasidagi mavjud suv resurslarining iqtisodiy holati tahlili	288
Shanazarova Gulyora Baxtiyarovna	
Tijorat banklari kredit risklarini kamaytirish yo'llari.....	294
Tulkinova Maftuna Anvarbek qizi	
The use of Intellectual Systems in the Improvement of the Educational Process Management System in Higher Educational Institutions	303
Umarova Dildfuza Rakhmatilla qizi	
Oliy ta'lim tizimida yangi iqtisodiy mexanizmlarni shakllantirish.....	307
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Global iqtisodiy sharoitida moliyaviy hisobotlar auditida muhimlikni baholashni xalqaro stanadartlar asosida takomillashtirish	311
Xasanova Nasiba Tolliboy qizi	

Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni tashkil etish istiqbollari.....	314
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Oliy ta'lim muassasalarida gibril bulut xizmat modelini qo'llash mexanizmini ishlab chiqish	319
Zaripov Bahodir Bobomurod o'g'li	
Роль инвестиций в ситеме железнодорожного транспорта в Республике Узбекистан	325
Ақбаров Лайло Упашевна	
Gidrotexnik inshootlar betonlarini samaradorligini tahlil qilish va oshirish natijalari	330
Asqarov B. A., Karimov M. U., Xolmirzayev S.T., Obidjonov J. T.	
Maxsus iqtisodiy zonalar hududiga jalb etilgan investitsiyalar to'g'risida	334
Davlayev G'olib Ashurovich	
Yangi xizmat turi xizmatlar sohasini innovatsion boshqarishning metodologiyasi	337
Djurayeva Dilnoza Davron qizi	
Mintaqalar innovatsion salohiyatini baholashning uslubiy yondashuvlari.....	343
J. A. Ismatullayev, D. X. O'rinov	
Milliy qayta sug'urtalovchilarning xalqaro sug'urta bozoriga kirib borishi va kutilayotgan xavf-xatarlar	348
Jorabayev Jasur Abduraxmanovich	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida tovarlar auditi natijalarini auditorlik hisobotida aks ettirish tartibi	354
Ibragimov M. M., Ergashev O. F.	
Turistik destinatsiyalarni tashkil etish va rivojlantirishning xorijiy tajribalari	358
Karimov Anvar Aktam o'g'li	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	362
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Iqtisodiy xavfsizlikning institutsional tizimini tadqiq etishga uslubiy yondashuvlar.....	367
Mamatov Axmetjon Atajanovich, Allaberganov Zakir Gayibovich	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlarlari	373
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlari eksport faoliyatini rivojlantirishning xorij tajribasi.....	380
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Korxonalar raqobatbardoshligini oshirish muammolari va dolzarb vazifalari	386
Musyeva Shoirazimovna	
Устойчивый и инклюзивный рост: взаимосвязь экономического прогресса с социальным равенством и экологическим управлением	390
Нодирбек Холбаев	
Mintaqalarni investitsion jozibadorligini taraqqiyot strategiyasiga ta'sirini statistik baholash.....	396
Nuriddinov Zufar Akbarovich	
Финансирование каракулеводства: преодоление финансовых вызовов в пустынных регионах Узбекистана	402
Нуриллаев Жамолiddин Ярашев	
O'zbekiston investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish.....	408
Oybek Elmuratov	
Intellectual mulkning iqtisodiy mazmuni va tarixiy rivojlanish bosqichlari	411
Maxmudova Nargiza Davlat qizi	
Implementation and use of Digital Technologies in Logistics Abstract.....	416
Kushakova Mamura, Koshakova Mukhlisa Surat qizi	
Innovatsion iqtisodiyot tushunchasining mazmun mohiyati	421
Abduqaxorov Bekzod O'tkir o'g'li	
Raqamlashtirish iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshligini oshirish omili sifatida.....	426
Mamajonova Durdonahon Mamaruzi qizi	
O'zbekistonda tashqi savdoni notarif usullar orqali tartibga solishning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri.....	431
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Инновационные методы переработки горных отходов для экологической устойчивости в Узбекистане	437
Аскарлов Бахтиер Аскарлов, Собирова Мукаддас Хамидуллаева	
Опыт зарубежных стран по стимулированию производства сельскохозяйственной продукции и перспективы внедрения в Узбекистан.....	442
Холиков Сулаймон Уткир угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda strategik boshqaruv hisobini tashkil qilishning uslubiy jihatlarlari.....	447
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishni statistik tahlili.....	452
Sayfullayev Siddik Nosirovich	
Sug'urta tashkilotining innovatsion risklarini baholash.....	457
Sattorov Shoxrux Maxmudjon o'g'li	

Kapital bozori rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari	462
Turdiyeva Uzayda Omirbayevna	
Адаптивный искусственный интеллект в управлении человеческими ресурсами.....	469
Хайдарова Малика Шокирджановна	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mablag'lardan samarali foydalanishga xizmat qiluvchi zamonaviy va istiqbolga mo'ljallangan huquqiy asoslarning yaratilganligi to'g'risida.....	478
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
Investitsiya loyihalariga ta'sir qiluvchi risklarni sifat jihatdan baholash usullarining o'ziga xos xususiyatlari	482
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan investitsion loyihalarni kreditlash tartib va ularni takomillashtirish yo'llari	491
Yunusova Ozoda Anvarjon qizi	
Hududlar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda soliq salohiyatini oshirishning nazariy jihatlarini	498
E. N. Raximov	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	504
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Inson resurslarini boshqarishning innovatsion usullarini joriy etish vositalarini ishlab chiqish.....	509
Djuraeva Guzal Shavkatovna	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	513
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Korporativ qimmatli qog'ozlar asosida korxonalarni moliyalashtirishning ilg'or xorij tajribalari.....	517
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
The impact of corporate governance on firm performance and financial stability	524
Muhammadyor Yunusov	
Mintaqalarda kamg'allik darajasini pasaytirish va xorij tajribasidan foydalanish yo'llari.....	537
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash soliq ma'muriyatchiligini samarali tashkil etish yo'llari	541
Mutalova Dilorom Maxamadjanovna, Kenjaboyeva Nigina	
Iqtisodiy savodxonlik hamda tadbirkorlik qobiliyati o'rtasidagi to'g'ri nisbatdagi bog'liqlik munosabatining fundamental asoslari.....	544
Tuxtayeva Muyassar Shovkat qizi	
Korxonalarining bankrotlik riskini baholashning xalqaro modellari.....	550
Umarova Hulkar Umidulloyevna	
O'zbekistonda korxona boshqaruvida kadrlar salohiyatidan foydalanish amaliyotini rivojlantirishning xorij tajribasi	555
Do'stova Aziza Qahramonovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida boshqaruv tizimining xususiyatlari.....	559
Iroda Majidova	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning muhim xususiyatlari	565
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shukurov Tohirjon Izzatullo o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing tadqiqotlarini asosiy yo'nalishlari	569
Tuychiyeva Vasila Faxriddin qizi	
"Зелёная экономика" как фактор повышения экономического роста страны.....	573
Тураева Адиба Икрамовна	
Oilada sarf-xarajatlar samarasiga erishishning muhimligi.....	580
Xasanov Rustam Rabimovich	
Aholi farovonlik darajasidagi farqlarni tartiblash yo'nalishlari.....	583
Xasanov Rustam Rabimovich, Turdiyev Zoxidjon Rustamovich	
Совершенствование оценки стоимости объектов недвижимости в Узбекистане на основе зарубежного опыта.....	588
Хомитов К. З., Халилова Л. Ш.	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligida kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ahamiyati.....	594
Choriyeva Nigina Kaxramonovna	
Davlat xaridlari tizimini takomillashtirish yo'llari	598
Alimbayeva Sevara Alimbayevna	
Yengil sanoatni rivojlanishida Germaniya tajribasi.....	601
F. Jumaniyazova, G'ulomov Ibroxim Rustam o'g'li	
The efficiency of usage of Islamic finance instruments in security market.....	607
Khasanov Umarbek Begmat ugli	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanishning xorijiy tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari.....	613
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini tashkil qilinishining hozirgi holati va muammolari	621
Nutfulloev Tolib G'olib o'g'li	

Mehnat bozorida raqamli texnologiyalardan foydalanish metodologiyasini takomillashtirish	627
Maxammadiyev M. M.	
Ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish sharoitida mahsulot tannarxini optimallashtirish asoslari.....	632
Narzullayeva Gulchehra Salimovna	
Elektron pullarni rivojlantirish yo'llari	636
Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li	
Загрязнение окружающей среды в Узбекистане: проблемы, причины и пути решения	644
Ишонкулова Феруза Асатовна, Шукуров Тимур Умидович	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarini transformatsiyalash modeli orqali takomillashtirish	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
Land Tax Received From Individuals and its Share in the Budget of the Republic of Uzbekistan	656
Hakimov Feruz Khurshid ugli	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyot va iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xarajatlar tahlili	659
Isaxonova Ruxshona Muzaffar qizi, Sharapova Mashxura Azadovna	
Qurilish xizmatlari ma'lumotlar tizimini takomillashtirish imkoniyatlari	665
Nurfayziyev Zayniddin Boymurodovich, Nurfayziyev Elyor Zayniddinovich	
Ipotekali kreditlashni rivojlantirishning xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda tatbiq etish yo'llari	670
Turdiyev Shaxriddin Erxonovich	
Suv resurslaridan foydalanishda xorij tajribalari	675
Berdiyev Anvar Abdivaliyevich	
Auditda yetarli va mos dalillarni to'plash tartibi	681
Meliyev Isroil Ismoilovich	
"Yashil" iqtisodiyot konsepsiyasining shakllanishi va rivojlanishi	686
Urunbayev Saparbek Samatovich	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari.....	692
Xolmuradov Raxmatilla Ne'matillaevich	
O'zbekiston mahsulotlarining tashqi bozordagi raqobatbardoshligi xususiyatlari va onlayn platformalar.....	699
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich	
Factors affecting investment attractiveness in the global investment landscape.....	704
Otaboev Akhmed Makhsubek o'g'li, Juliana Juliana, Fazliddin Nasriddinov	
Xalqaro migratsiyaning O'zbekiston mehnat bozori va inson kapitaliga ta'siri.....	709
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Анализ и оценка естественного освещения помещений образовательных учреждений.....	714
Пирмухамедова Шахноза	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системы Республики Узбекистан.....	719
Рузибоева Нилуфар Тулкин кизи	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	725
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda erkin iqtisodiy zonalarni tashkil etishning afzalliklari va muammolari	730
Axmedova Dilbar Buronovna	
Natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirishda sog'liqni saqlash muassasalarini moliyalashtirishning mohiyati.....	734
Ishmanova Diana Nurmamadovna	
Oziq-ovqat sanoatini tashkiliy-iqtisodiy jihatdan rivojlanti-rishning nazariy asoslari	737
Muxtorova Madina Azamat qizi	
Ipoteka kreditlari sohasidagi islohotlar va kelajakdagi istiqbollar	741
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	746
Yodgorova Xalima To'liqinova	
Budjet ijrosini samarali ta'minlashda davlat xaridlarining ahamiyati.....	752
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li, Fayzullayeva Zilola Ravshanovna	
Aholi sog'ligi – milliy boylikning tarkibi va jamiyat taraqqiyotining muhim shartidir.....	763
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari: hisob siyosati.....	769
Rizayev Nurbek Kodirovich, Mamatova Charos Shavkiddinova	
Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsion muhitning o'rni	778
Valiyeva Sayyora Xushbaqovna	
Davlat ishtirokidagi korxonalarda korporativ ijtimoiy mas'uliyat ("Rossiya temir yo'llari" OAJ misolida).....	784
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Saidqulov Avazbek Botirqul o'g'li	
Raqamli transformatsiyaning O'zbekistonning investitsion jozibadorligiga ta'siri.....	790
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Markabayeva Jansaya Aybek qizi	
Trade Marketing in the Era of Social Media: Strategies for Attracting and Retaining Customers Through Social Media Platforms.....	795
Mamatkulova Shoira Jalolovna	

Mamlakatimiz to'qimachilik tarmog'ining zamonaviy holati va tendensiyalari.....	800
Azizxon Tillyaxodjayev	
Physical Activity and Education, Trends in the Sports Industry	807
Axtamov Djamshed Baxromovich	
Davlat moliyaviy nazoratining amalga oshirishning metodologik masalalari.....	812
Hakimov Nodir Nazarovich	
Avtomobil yo'llari tizimidagi tashkilotlarda buxgalteriya hisobi va ichki nazorat tizimini tashkil qilishning o'ziga xos jihatlari	818
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Inson kapitali indeksini oshirishda ta'lim tizimini rivojlantirish yo'nalishlari	826
Akhmadaliev Nikholakhon	
Global iqtisodiyot sharoitida bank inqirozlarining kelib chiqish sabablari va ularni boshqarish yo'nalishlari	829
To'xtayeva Umida Shamsiddin qizi	
Усовершенствование практики управления инфляцией на примере зарубежного опыта.....	833
Нишанбаева Наргиза Бохадировна	
Sud-buxgalteriya ekspertizasini tayinlashning tashkiliy-huquqiy ta'minoti.....	837
Darvishov Sarvarbek Rustamovich	
Mudofaa majmui va huquq muhofaza qilish organlari muassasalari, tashkilotlari g'azna ijrosi	845
Fayzullayeva Zilola Ravshanovna	
The Concept and Theoretical Foundations of Marketing Strategy in Regional Development.....	851
Diyorakhon Ibragimovna Kholmurotova	
Umumta'lim maktablarini moliyalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	857
Turayev Ochil Yarashevich	
15-sonli MHXS asosida bitim narxini aniqlash	861
Toshpo'latova Munisabonu Ibrohim qizi	
Issqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi	865
Abdulaziz Abdumominovich Matro'ziyev	
The Role of Local Budgets in Tax Policy	869
Mukaddasova Gavxarxon Nodirxonovna	
Korporativ boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish negizida innovatsion muhitni shakllantirish asoslari	873
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Fermer xo'jaliklari samarali faoliyatining asosiy statistik ko'rsatkichlari va ularning tahlili	879
M. Sh. Axmedova	
O'zbekiston Respublikasida kambag'allikni qisqartirishning institutsional va huquqiy asoslari	884
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Global biznes muhitining korporativ boshqaruv tizimiga ta'siri.....	889
Egamberdiyev Shuxrat Satimbayevich	
Sug'urta faoliyatida anderrayting xizmatini takomillashtirish	893
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich, Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich	
Qozog'iston sug'urta bozori tahlili	898
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich, Djalilova Malika Shuxratovna	
Tashqi savdoni tashkil etish va tartibga solishda merkantilistlar g'oyalarining tutgan o'rni	903
Turayev Nurbek Muxammadovich	
Актуальные вопросы обеспечения экологической безопасности.....	911
Исроилов Боходир Ибрагимович, Хасанов Ойбек Мардонович	
Qo'shilgan qiymat solig'ini budjetdan qaytarish tartibini takomillashtirish	915
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Aholini qishloq xo'jaligi mahsulotlari bilan ta'minlash samaradorligini oshirish yo'nalishlari.....	919
Ochilova Maftuna Toshpulat qizi	
Fermer xo'jaliklari samarali faoliyatini tashkil etishning asosiy omillari	924
M. Sh. Axmedova	
Bank xizmatlarini shakllantirish bo'yicha xorijiy ilg'or davlatlar tajribasi.....	928
Ergashev Azizxon Avazxon o'g'li	
Ikkiyoqlama soliqqa tortish munosabatlarini tartibga solishga oid ilmiy-nazariy qarashlar	933
Rajapov Shuxrat Zaripbayevich	
Как достичь высоких показателей устойчивости и избежать гринвошинг или роль ESG отчетности в достижении ЦУР в Узбекистане	939
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	944
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	947
Кадилов Алишер Исмаилович	
O'zbekiston Respublikasining agrar siyosati va uni takomillashtirish yo'llari.....	951
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Tursunov Abdulxamid G'afurjon o'g'li	

Soliq imtiyozlari ma'muriyatchiligining amaldagi holati tahlili.....	956
Nurmatov Sherzod Rustamovich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	964
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
The Use of Modern Management Methods in the Management of Housing Stock in the Digital Economy Conditions	968
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda yoshlarning roli	974
Beknazarov Bekzod Baxtiyor o'g'li	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni samarali tashkil etish yo'nalishlari	979
Gafurova Umida Fatixovna	
Davlat boshqaruvi tizimi va hududiy rivojlanish o'rtasidagi munosabatlar	984
Tolibjon Qazaqov Sharifjon o'g'li	
Sanoat korxonalarining strategik iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash	988
Uktamov Xusniddin Faxriddinovich	
Tijorat banklarida mijozlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligi	992
Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich	
Tadbirkorlik muhiti tahlili va uni davlat tomonidan tartibga solish shart-sharoitlari	997
S. T. Toshaliyeva, A. M. Abduraxmonov	
Учет поступления и списания с учета основных средств в бюджетных организациях	1002
Абдуллаева Нилюфар Джавдат кизи	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish	1007
Sa'dullayeva Asaxon Muzaffarovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llar	1010
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Sog'liqni saqlash tizimini davlat tomonidan moliyalashtirishning zaruriyati	1014
Meliyev Azimjon Murodullo o'g'li	
Oliy ta'lim tashkilotlari faoliyatini boshqarishda ichki audit xizmatining zarurligi	1019
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Hududlarda inkluziv iqtisodiy o'sishni ta'minlashning nazariy asoslari	1024
Tangriberdiyev Sulaymon Kamiljonovich	
Tadbirkorlikni rivojlantirish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashni tashkil etishning nazariy va uslubiy tamoyillari	1030
Farxodjon Inamov	
Xitoy iqtisodiyotidagi to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarga ta'sir etuvchi omillar	1037
Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Экономический механизм государственного регулирования транспортной системы	1043
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Kambag'allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta'minlashning muhim omili	1046
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich	
Korxonalar faoliyatiga innovatsion marketingni joriy etish samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari	1052
Fatilloev Farrux Farhod o'g'li	
Tog' turizmini rivojlanishning o'ziga xos xususiyatlari	1056
Mavlanov G'olibjon Muxammad o'g'li	
Qashqadaryo viloyatida kambag'allik darajasini iqtibolda qisqartirish yo'nalishlari	1062
Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li	
O'zbekistonda iqtisodiy jarayonlarni raqamlashtirishning yo'nalishlari	1068
Saidova Dildora Nurmatovna, Murodov Jahongir Husan o'g'li, Xolyigitov Umidjon Alijon o'g'li	
Chakana savdo korxonalarini integratsiyalashuv jarayonlarini boshqarish samaradorligini oshirish	1071
Sobirov Azizbek Avazbekovich	
O'zbekistonda sug'urta kompaniyalarini molyaviy imkoniyatlarini ko'paytirish shart-sharoitlari	1076
Boyev X. I.	
Banklarning valyuta operatsiyalarini rivojlantirish yo'nalishlari	1079
Beknazarova Nilufar Tulkinovna	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishning asosiy garovidir	1082
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Aminov Bobir O'Imasovich, Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li, Xamdamov Nuriddin Abdimalikovich, Abdulhamidov Nizomjon, Qo'ldoshev Diyor Ural o'g'li	
Oliy ta'lim muassasasida strategik boshqaruv tizimini takomillashtirishning zamonaviy tendensiyalari	1087
Umarova Xilola Uktamovna	

OLIY TA'LIM MUASSASASIDA STRATEGIK BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Umarova Xilola Uktamovna

I.f.f.d. (PhD), Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti,
Ta'lim menejmenti kafedrasida dots.ntl v.b.

Annotatsiya: Keyingi yillarda O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ta'lim sifatini oshirish va universitetlarning xalqaro maydonda raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan jiddiy o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Ushbu maqolada O'zbekiston universitetlarida strategik boshqaruv tizimini takomillashtirishning hozirgi tendensiyalari muhokama qilinadi. Asosiy e'tibor universitetlarning moliyaviy va akademik mustaqilligi, xalqarolashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, shuningdek, ilmiy tadqiqot faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan.

Institutsional avtonomiya ichki resurslar va o'quv dasturlari ustidan ko'proq nazoratni ta'minlashni o'z ichiga oladi, bu esa muassasalarga ta'lim muhitidagi o'zgarishlarga moslashuvchan munosabatda bo'lish imkonini beradi. Zamonaviy yondoshuvlar xorijiy ta'lim muassasalari bilan aloqalarni mustahkamlashga qaratilgan bo'lib, bu o'quv va ilmiy ish darajasini oshirishga yordam beradi. Masofaviy ta'lim va boshqaruv axborot tizimlaridan foydalanish kabi innovatsion texnologiyalarni joriy etish o'quv jarayoni va ma'muriy boshqaruv samaradorligini oshiradi.

Ijoiy tendensiyalarga qaramay, barqaror natijalarga erishish uchun hal qilinishi kerak bo'lgan muayyan muammolar ham mavjud. Yetarlicha moliyalashtirilmaganligi, boshqaruvning byurokratlashuvi, shuningdek, professor-o'qituvchilarning malakasini oshirish zarurati shular jumlasidandir. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun moliyalashtirishni ko'paytirish, ma'muriy tartib-qoidalarni soddalashtirish va infratuzilmani rivojlantirishga faol sarmoya kiritish kabi aniq tavsiyalar taklif etilmoqda. Shunday qilib, O'zbekistonda oliy o'quv yurtlarini strategik boshqarish zamonaviy tendensiyalarga asoslanishi hamda ta'lim va ilmiy tadqiqotlarning yuqori darajasini ta'minlash uchun mavjud muammolarni hisobga olishi kerak. Boshqaruv tizimini isloh qilishga kompleks yondashuv xalqaro hamkorlik va ilg'or texnologiyalarni qo'llash bilan uyg'unlashgan holda O'zbekiston universitetlariga jahon ta'lim tizimida munosib o'rin egallash imkonini beradi.

Kalit so'zlar: zamonaviy tendensiyalar, strategik boshqaruv tizimi, O'zbekiston universitetlari, universitetlar avtonomiyasi, oliy ta'limni moliyalashtirish, ma'muriy boshqaruv, ta'lim sifati, universitetlar infratuzilmasi.

Abstract: In recent years, the higher education system of Uzbekistan has been undergoing significant changes aimed at improving the quality of education and improving the competitiveness of universities in the international arena. This article discusses current trends in improving the strategic management system in universities in Uzbekistan. The main focus is on the autonomy of universities, internationalization, the introduction of innovative technologies, as well as the development of research activities. Institutional autonomy involves providing greater control over internal resources and academic programs, allowing institutions to respond more flexibly to changes in the educational environment. Internationalization aims to strengthen ties with foreign educational institutions, which helps to improve the level of teaching and research. The introduction of innovative technologies, such as distance learning and the use of management information systems, improves the efficiency of the educational process and administrative management. Despite the positive trends, there are also certain problems that need to be addressed to achieve sustainable results. These include insufficient funding, bureaucratization of management, as well as the need to improve the qualifications of teaching staff. To overcome these problems, specific recommendations are proposed, such as increasing funding, simplifying administrative procedures and actively investing in infrastructure development.

Thus, the strategic management of universities in Uzbekistan should be based on modern trends and take into account existing challenges to ensure a high level of education and scientific research. An integrated approach to reforming the management system, combined with international cooperation and the use of advanced technologies, will allow universities in Uzbekistan to take their rightful place in the global educational system.

Key words: modern trends, strategic management system, universities of Uzbekistan, autonomy of universities, financing of higher education, administrative management, quality of education, infrastructure of universities.

Аннотация: В последние годы система высшего образования Узбекистана претерпела значительные изменения, направленные на повышение качества образования и улучшение конкурентоспособности вузов на международной арене. В данной статье рассматриваются современные тенденции совершенствования системы стратегического управления в вузах Узбекистана. Основное внимание уделяется автономизации вузов, интернационализации, внедрению инновационных технологий, а также развитию исследовательской деятельности.

Автономизация вузов включает предоставление существенного контроля над внутренними ресурсами и академическими программами, что позволяет вузам более гибко реагировать на изменения в образовательной среде. Интернационализация направлена на укрепление связей с зарубежными образовательными учреждениями, что способствует повышению уровня преподавания и исследования. Внедрение инновационных технологий, таких как дистанционное обучение и использование информационных систем управления, улучшает эффективность образовательного процесса и административного управления.

Несмотря на позитивные тенденции, существуют и определенные проблемы, которые необходимо решать для достижения устойчивых результатов. К ним относятся недостаточное финансирование, бюрократизация управления, а также необходимость повышения квалификации преподавательского состава. Для преодоления этих проблем предлагаются конкретные рекомендации, такие как увеличение финансирования, упрощение административных процедур и активное инвестирование в развитие инфраструктуры. Таким образом, стратегическое управление вузами Узбекистана должно опираться на современные тенденции и учитывать существующие вызовы для обеспечения высокого уровня образования и научных исследований. Комплексный подход к реформированию системы управления в сочетании с международным сотрудничеством и использованием передовых технологий позволит вузам Узбекистана занять достойное место в глобальной образовательной системе.

Ключевые слова: современные тенденции, система стратегического управления, ВУЗы Узбекистана, автономизация вузов, финансирование высшего образования, административное управление, качество образования, инфраструктура вузов.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasidagi davlat siyosati asoslanadigan asosiy tamoyillardan biri mamlakatimiz ta'lim tizimining yagonalik tamoyili sanaladi. Mamlakat miqyosida ta'lim sohasidagi davlat siyosatini ta'lim tizimining o'ziga birlashtirilgan sohalarini boshqarishga mas'ul etib tayinlangan uch davlat organi – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi va O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim fan va innovatsiyalar vazirligi amalga oshiradilar ^[1].

Har bir rivojlangan va demokratik davlatda bo'lganidek, mamlakatimizda ham fuqarolarning ta'lim olishga bo'lgan huquqlari Bosh qomusimizda belgilanib, mustahkamlab qo'yilgan. Ta'lim sohasidagi qonunchilikning vazifasi, bu yurtimizda yashayotgan har bir fuqaroning mana shu huquq va imkoniyatlarini ta'minlash hamda himoya qilish, shuningdek, ta'lim sohalarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini, ularning strategiyasi, maqsadlari va vazifalarini belgilashdan iborat ^[1].

Barcha pog'onalaridagi ta'lim mazmuniga va sifatiga talablar davlat ta'lim standartlari bilan belgilanadi. Davlat ta'lim standarti (DTS) – mamlakat konstitutsiyasiga mos holda ishlab chiqiladigan va joriy etiladigan ma'lumotlilik va ta'limning ijtimoiy me'yori bo'lib, u bir qancha komponentlarni o'z ichiga oladi. DTS komponentlari asosiy ta'lim dasturlarining mazmunidagi majburiy minimumni, ta'lim oluvchilarning o'quv yuklamasidagi maksimal hajmni, bitiruvchilarni tayyorlash darajasiga talablarni belgilab beradi. Milliy ta'lim tizimining asosiy o'ziga xosligi uning ko'p darajaliligi sanaladi.

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunida ^[1] har bir fuqaro uchun uning deyarli tug'ilishidan to'keksalik davrlarigacha quyidagi pog'onalarda bosqichma-bosqich bilim olishi kafolatlanadi. O'zbekiston Respublikasida ta'lim quyidagi turlarda amalga oshiriladi: maktabgacha ta'lim va tarbiya; umumiy o'rta va o'rta maxsus ta'lim; professional ta'lim; oliy ta'lim; oliy ta'limdan keyingi ta'lim; kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish; maktabdan tashqari ta'lim ^[1].

Shunday qilib, davlat uzluksiz ta'limni – "butun umr" ta'lim olish tamoyilini amalga oshiradi. Ta'lim olish shaklini ta'lim subyekti (ta'lim oluvchi) shuningdek, o'z xohishi bo'yicha tanlab oladi: ta'lim muassasasida bu kunduzgi, sirtqi, kechki, mustaqil ta'lim olish, eksternat shakllaridan bo'ladi. Axborot texnologiyalari rivojlanishi bilan masofaviy ta'lim singari zamonaviy ta'lim shakli ham tobora ko'proq qo'llanilmoqda. Bugungi kunda ta'lim sohasiga oid ko'plab hujjatlar masofaviy ta'lim texnologiyalari yordamida to'la ta'lim olishni ko'zda tutadi. Bu, ilgari faqat alohida ta'lim dasturlari o'zlashtirilishi imkoniyati bilan mavjud bo'lgan ta'limdan farq qilib bugungi kunda ta'lim oluvchi ta'lim muassasasi pedagoglaridan istalgan masofadan to'laqonli ta'lim olishi imkoniyatini anglatadi. Bunda bitiruvchilarning majburiy yakuniy attestatsiyasi an'anaviy yoki noan'anaviy metodlar bilan amalga oshiriladi.

"Ta'lim to'g'risida"gi Qonunda ta'limning nodavlat sektori ham mustahkamlab qo'yilgan. Ta'limning turli pog'onalarini qamrab oluvchi mulkchilik shakllari har xilda – davlat, xususiy yoki boshqa mulkchilik turlarida bo'lishi mumkin ^[1].

Uchinchi ming yillikka o'tish davrida ro'y berayotgan islohotlarning katta to'liqini davlat va jamiyat hayotining barcha sohalari kabi ta'lim sohasini ham chetlab o'tmadi. Bugungi kunda mamlakatimiz ta'lim sohasi zamonaviy ta'lim talablariga moslashish jarayonlarini boshidan kechirmoqda. Ta'limni zamon talablariga moslashtirishning bosh maqsadi ta'lim tizimini barqaror rivojlantirib borish mexanizmini yaratish, milliy oliy talim tizimining eng yaxshi an'analari qayta shakllantirish va rivojlantirish, mamlakatimiz milliy ta'lim tizimining xalqaro ta'lim tizimiga integratsiyalanishi va unda o'zining munosib o'rini egallashini ta'minlashdan iborat.

Ta'lim tizimini modernizatsiyalash ommaviy axborot vositalarida, jamiyatda va kasbiy muhitda diqqat-e'tibor markaziga tushadigan munozaralarni keltirib chiqaradi. Bunda ta'lim tizimini modernizatsiyalash bo'yicha mazmuniga va ketma-ketligiga ko'ra turli chora-tadbirlar – modernizatsiyalash zarurligini qat'iy rad qilishdan tortib to taklif etilayotgan modernizatsiyalash tadbirlari majmuasini shubhasiz qo'llab-quvvatlashgacha bo'lgan mulohazalar bildirilmoqda. Bundan kelib chiqib, ta'lim tizimini isloh qilish zarurati muqarrar va ravshan bo'lib qolmoqda.

Yigirma birinchi asr bilimlarga asoslangan iqtisodiyot asriga aylanib, uning eng muhim resurslaridan biri bo'lib ilm-fan, ta'lim va iqtisodiyotdagi yuqori texnologiyali sektorlarning kadrlar potentsiali sanaladi [6].

Bunda ta'lim siyosatining ustuvorliklari quyidagilardan iborat. To'laqonli ta'lim olishning teng imkoniyatlari va ommabopligining davlat kafolatlarini ta'minlash, ta'limning barcha pog'onasida zamonaviy ta'lim sifatiga erishish, ta'lim tizimiga budjetdan tashqari mablag'larni jalb qilishda ta'lim sohasiga oid zaruriy hujjatlarni ishlab chiqishni tezlashtirish, pedagog-xodimlarni, professor-o'qituvchilarning ijtimoiy mavqeini, ta'lim berish uslubi, mahorati, malaka va tajribasini oshirish hamda ularning mehnati davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi, shuningdek himoyalanihini yanada kuchaytirish, ta'lim siyosati subyektlari orasida mas'uliyatni taqsimlash va ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari – ta'lim oluvchilar, pedagoglar, ota-onalar, ta'lim muassasalarining rolini oshirish asosida davlat-jamoatchilik tizimi sifatida ta'limni rivojlantirish [6].

Shunday qilib, davlat ta'lim siyosatining bosh vazifasi ta'limning fundamentalligini saqlab qolish, shaxs va jamiyat hamda davlatning istiqboldagi ehtiyojlariga mosligi asosida zamonaviy ta'lim sifatini ta'minlashdan iborat.

Hozirgi kunda aksariyat mamlakatlarda oliy ta'lim Bolonya jarayonining umumiy yo'nalishlarini e'tiborga olish asosida rivojlanmoqda. Konferensiyalar va yig'ilishlarda keng yo'lga qo'yilgan muhokamalar natijasida bu mamlakatlarda Bolonya jarayoni tamoyillari joriy qilinmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

S. Reznikning fikriga ko'ra, missiya va maqsadlarni belgilash ikki xil, ya'ni keng va tor ma'noni kasb etadi. Keng ma'noda missiya - tashkilotning mavjudligi va maqsadlari falsafasini konstatatsiyalash sifatida, tor ma'no esa, oliy ta'lim muassasasi nima uchun mavjud ekanligi, uning boshqa oliy ta'lim muassasalaridan farqi nimada ekanligini aniqlash tarzida olib qaraladi [7].

O. Vixanskiy "tashkilot missiyasi nimalarni namoyon qilishidan qat'iy nazar barqaror, kuchli va o'ziga xos ta'sirni mulkdorlar, xodimlar va xaridorlarning o'zaro manfaatlari ko'rsatadi" deb hisoblaydi. Shuning uchun tashkilot missiyasi kishilarning mana shu uchta guruhi manfaatlari uyg'unlashgan holda shakllantirilishi kerak [8].

"Universitet missiyasi" maqolasining mualliflari N. Makarkin va O. Tomilinlarning fikriga ko'ra, ta'lim xizmatlari bozorida xo'jalik faoliyatini yurituvchi subyekt hisoblangan oliy ta'lim muassasasi missiyasining mavjudligi strategik boshqaruv dastagi sifatida zarur. Ularning ta'kidlashicha, oliy ta'lim muassasasining missiyasi yetarlicha tez-tez slogan tarzida yangrab, bunda u masalan, "oliy ta'lim muassasasi ta'limning ilmiy va madaniy markazi hisoblanadi" degan tarzda istalgan oliy ta'lim muassasasining missiyasi ko'rinishida o'rta qichiq chiqishi mumkin. Bu istalgan oliy ta'lim muassasasining missiyasi bo'lib o'rta qichiq chiqadi, lekin unda konkret oliy ta'lim muassasasining yuzini, uning u yoki bu faoliyat turini amalga oshiradigan, betakrorligini tashkil etadigan individual identifikatsiyasini topish murakkab bo'ladi, shuning uchun missiya ishlab chiqilishi lozim. Mualliflar quyidagi bosqichlardan iborat bo'ladigan oliy ta'lim muassasasining missiyasini ishlab chiqish jarayonini taklif etadilar [9]:

Yuqorida aytib o'tilganlarga xulosa qilib ta'kidlash mumkinki, oliy ta'lim muassasasiga nisbatan missiya – bu aniq shakllantirilgan, harakatga undaydigan, oliy ta'lim muassasasining istiqboldagi qiyofasini, uning mana shu idealga qarab intilishi tamoyillari va usullarini, barcha ta'sir ko'rsatuvchi guruhlarining manfaatlari uyg'unlashtirilishini aks ettiruvchi va tashkilotning barcha a'zolari xayrixohlik bildirishlarini keng bayon qilishdir. Chiroqli yozilgan va jozibador hisoblanadigan lekin tashkilot a'zolari tomonidan qabul qilinmagan missiya ijrochilardan ajralib qoladi, mustaqil mavjud bo'lib turaveradi va o'zining strategik funksiyasini bajara olmaydi.

A. Mardas va O. Mardaslar "tashkilotning maqsadlari uning missiyasidan kelib chiqadi. Barcha maqsadlar o'ylab olingan, konkret, o'lchamli, erishsa bo'ladigan, resurslar bilan taqqoslangan va vaqt bo'yicha cheklangan bo'lishi zarurdir" deganlar [10].

Shuningdek, A. Mardas, O. Mardas, L. Zaysev, M. Sokolovlar “maqsadlarni shakllantirishda o’lchanadigan vazifa yoki samaradorlikning tanlab olingan mezonni boshlang’ich nuqta bo’lib sanalishini” ta’kidlaganlar ^[10, 11].

T. Zub “xizmatlar sohasida maqsadni belgilash bir qator o’ziga xosliklarga ega bo’lib, xizmatlar va bu xizmatlarni ko’rsatish jarayonining o’ziga xosliklari bilan shartlanishi hamda tegishli ravishda tashkilotlar faoliyati rejalarini tuzish bo’yicha ishlarni murakkablashtirishi, shuningdek, agarda moddiy ishlab chiqarishda iqtisodiy omillar va faoliyat natijalari orasida qat’iy belgilab qo’yilgan aloqadorlik mavjud bo’lsa, u holda xizmatlarni ko’rsatishda bunday aloqadorlik yanada moslashuvchan va murakkabroq bo’ladi” deb hisoblagan ^[12].

V. Vladimirov, I. Reshetnikovalarning fikricha “oliy ta’lim muassasasi faoliyatining natijasi moddiy ne’matlar emas, balki ta’lim xizmatlari va tadqiqotlar hisoblanadi. Ikki asosiy vazifa – ta’lim berish va ilmiy faoliyatni olib borish orasidagi qarama-qarshiliklar, unda bir vazifaning hal qilinishi ikkinchi sohada oliy ta’lim faoliyatiga zarar yetkazishida namoyon bo’lishi mumkin” ^[13].

M. Magura “maqsadni belgilash xohlanayotgan natijalarning ehtimoliy muqobil variantlarini talqin qilish, ularni bashorat qilish va belgilangan maqsadlarga ularning mosligi natijalarini tahlil qilishdan va nihoyat, eng afzal variantni tanlab olishdan iborat bo’ladigan boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish hamda qabul qilish bilan jips holda bog’langan bo’ladi” deb ta’kidlagan ^[14].

A. Panovanning fikriga ko’ra, asosiy qarorlar to’rt model doirasida qabul qilinishi mumkin ^[15]. Kollegial model, bunda qarorlar barcha o’qituvchilar tomonidan hamkorlikda qabul qilinadi, bunday model sekin ishlaydi, barcha qarorlar esa ichki muammolarga yo’naltiriladi. Iyerarxik model, bu model doirasida qarorlar yakka tarzda qabul qilinadi, hokimiyat esa markazlashgan bo’ladi. Siyosiy model, bu model muzokaralar kuchi bilan qaror qabul qilish hamda hokimiyatning nomarkazlashuvi bilan tavsiflanadi. Anarxik model, bunda qarorlar yetarlicha erkin qabul qilinadi.

V. Vladimirov va I. Reshetnikovalarning fikricha bugungi kunda oliy ta’lim muassasalarida qaror qabul qilishning kollegial va iyerarxik modellari ustunlik qiladi, bunda ular ko’pincha strategik qarorlarning qabul qilinishida o’z samarasizligini namoyon etib qo’ymoqda ^[16].

O. Vixanskiy, L. Zaysev, M. Sokolova, A. Matansevlar “strategiyani tanlab olish va uni amalga oshirishda tashkilotning bozor muhitidagi keyingi yo’nalishlari, xulq-atvori yo’llari tushuniladi, bunday sharoitda faoliyatni amalga oshirish tashkilotni o’z oldida turgan maqsadlarga erishishga olib kelishi kerakligini” aytib o’tganlar ^[17, 18, 19]. Strategiyani ishlab chiqish jarayonida iqtisodiyotning “Nima”, “Qanday?” va “Kim uchun?” degan bosh savollariga javob topish mumkin.

J. Evans, B. Bermanlarning tasdiqlashiga ko’ra, strategik rejalashtirish marketing bilan tobora ko’proq bog’lanib bormoqda va kelgusida, ehtimol, strategik rejalashtirish marketingga tegishli bo’lishi ham mumkin ^[27].

V. Tomilov va T. Xakunovlar o’zlarining “Tashkilotni boshqarishning optimal tuzilmasini shakllantirishning marketing konsepsiyasi” nomli asarida shuni tasdiqlaydilar, tashkilot faoliyatida marketingdan foydalanish boshqaruv konsepsiyasini tubdan o’zgartirib yuboradi, eng asosiysi bozor talabiga mos holda assortimentni ishlab chiqish hisoblanadi. Tashkilotning maqsad va vazifalarini belgilashda endilikda ishlab chiqarish imkoniyatlari emas, balki uning bozor imkoniyatlari asosiy hisoblanadi ^[27].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “O’zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to’g’risida” 2019-yil 8-oktyabrdagi PF-5847-son farmonida Respublikamizda oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi ^[5] asosida ta’lim muassasalarini raqamli iqtisodiyot sharoitida strategik boshqarish tizimini takomillashtirish imkoniyatlari, yo’nalishlari, mazmuni hamda bajarish vaqtlari keltirilgan bo’lib, ular bir necha bosqichdan iborat: oliy ta’lim muassasalarida o’quv jarayonini bosqichma-bosqich kredit-modul tizimiga o’tkazish; xalqaro tajribalardan kelib chiqib, oliy ta’limning ilg’or standartlarini joriy etish, jumladan o’quv dasturlarida nazariy bilim olishga yo’naltirilgan ta’limdan amaliy ko’nikmalarni shakllantirishga yo’naltirilgan ta’lim tizimiga bosqichma-bosqich o’tish; O’zbekiston oliy ta’lim tizimini Markaziy Osiyoda xalqaro ta’lim dasturlarini amalga oshiruvchi “xab”ga aylantirish; oliy ta’limning investitsiyaviy jozibadorligini oshirish, xorijiy ta’lim va ilm-fan texnologiyalarini jalb etish; oliy ta’lim bilan qamrovni kengaytirish, oliy ma’lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirish; oliy ta’lim muassasalarida ilmiy tadqiqot ishlari natijasini oshirish, yoshlarni ilmiy faoliyatga keng jalb etish, ilm-fanning innovatsion infratuzilmasini shakllantirish; yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash jarayoniga kadrlar buyurtmachilarini faol jalb etishdan iborat ^[5].

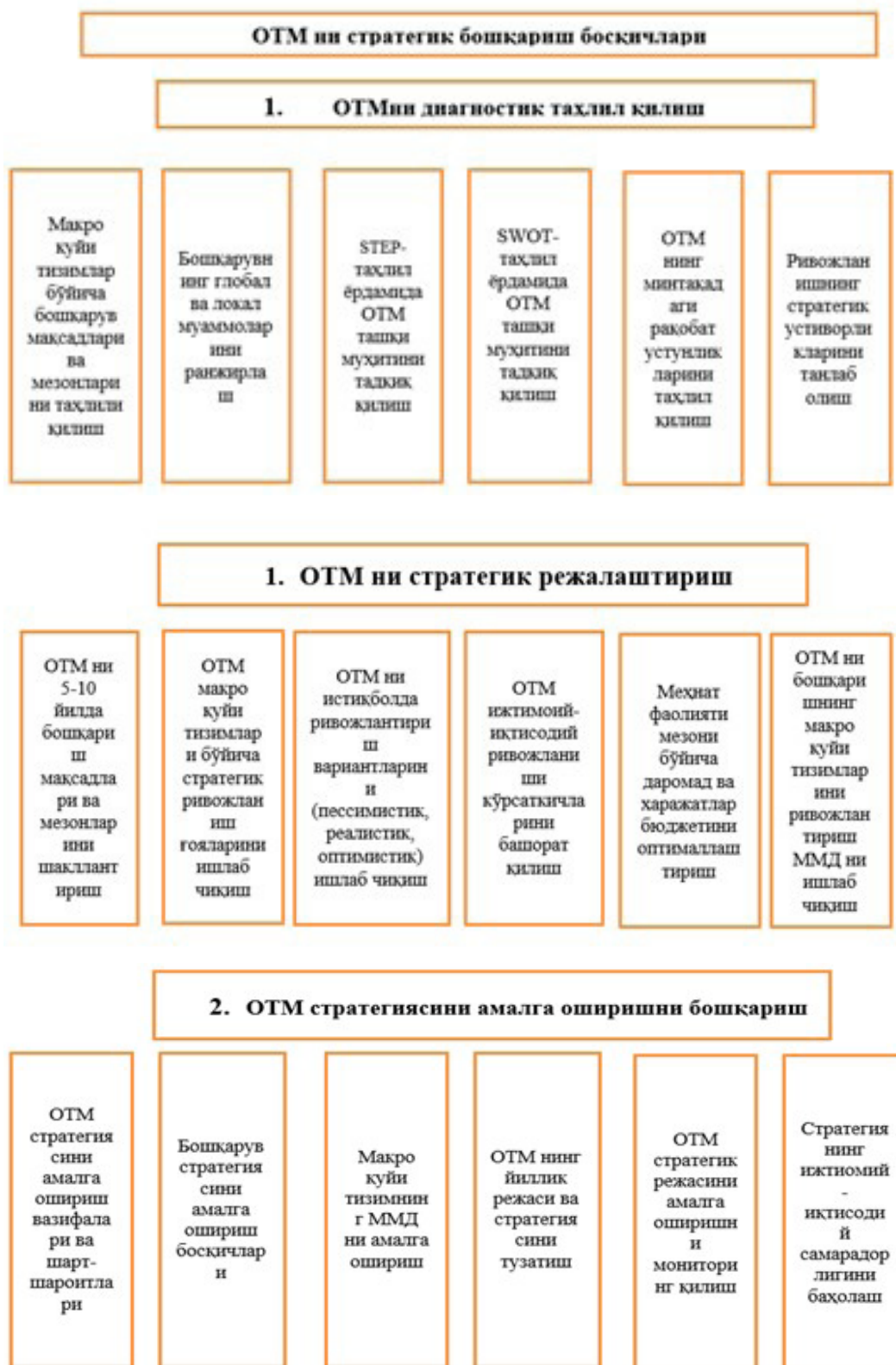
Mazkur konsepsiyada “Ta’lim muassasalarini raqamli iqtisodiyot sharoitida strategik boshqarish tizimini takomillashtirish” muhim vazifalardan biri sifatida belgilangan. Samarali iqtisodiyot – bu, avvalo, birinchi navbatda samarali boshqaruvdir. Har bir subyektning bozor iqtisodiyoti sharoitida samarali faoliyat olib borishi avvalambor farovon iqtisodiyotga bog’liq. Bunday sharoitni anglashda bizga, avvalo menejment va boshqaruv tushunchalari o’rtasidagi farqni anglash darkor.

TAHLIL VA NATIJALAR

Strategik boshqaruvda ta'lim tashkilotlariga ehtiyoj ularni zamonaviy jahon tendensiyalari asosida takomillashtirishni talab qiladi.

Barcha sohalarida strategik loyihalarni yaratish tajribasi asosida tuzilgan OTMni strategik boshqarish bosqichlari ko'rsatilgan shakl quyida tasvirlangan (1-rasm).

1-rasm: OTMni strategik boshqarish bosqichlari

Diagnostik tahlilni ilmiy-nazariy jihatdan o'rganish hamda raqobatdagi ustunliklarni tadqiq qilish va rivojlanishning strategik ustivorliklarini tanlab olish asosida oliy ta'lim muassasasini boshqarishdagi makro quyi tizimlarni majmuaviy tadqiq qilish metodidir.

Diagnostik tahlil uchun dastlabki ma'lumotlar quyidagilar sanaladi. Oliy ta'lim muassasasining so'nggi 10 yildagi yillik hisobotlari, oliy ta'lim muassasasining oxirgi davlat akkreditatsiyasidan o'tish natijalari, oliy ta'lim muassasasining ijtimoiy-iqtisodiy holati, ekspert baholashlari va sotsiologik so'rovnoma natijalari [21].

Strategik rejalashtirish jarayoni operativ qarorlarni qabul qilish jarayonidan sezilarli farq qiladi. Bu yerda muntazam ravishda muqobil harakatlarni belgilab olish bilan bog'liq bo'ladigan vazifalarni hal qilish zarur. Bu tashkilot maqsadlarini tanlab olish, resurslarni taqsimlash, strategik vazifalarni tanlab olishga taalluqli. Ehtimoliy yechimlarni izlab topish ko'p jihatdan strategik rejalashtirishning adaptiv xususiyatlariga bog'liq.

Dj. Per, X. Devidlarning fikriga ko'ra, strategiyalarni baholash uchun odatda, nazoratning uchta – yillik rejalarini nazorat qilish, rentabellik nazorati, strategik nazorat kabi turlaridan foydalaniladi. Strategik nazorat tizimi samarali bo'lishi uchun u bir qator talablarni qondirishi lozim. Nazorat tizimidan kelib tushayotgan axborotlarga qat'iy talablar quyidagilar hisoblanadi [22]: strategiyani to'g'rilab borish bo'yicha zarur qarorlarni qabul qilish uchun axborotlar o'z vaqtida kelib tushishi kerak; nazorat jarayonlari holatini mos ravishda aks ettiradigan axborotlar to'g'ri ma'lumotlarga ega bo'lishi kerak; axborotlarda ularning olinganlik vaqti va unga taalluqli bo'lgan vaqt aniq ko'rsatilishi zarur.

O'z strategiyalarini muvaffaqiyatli amalga oshirayotgan tashkilotlar faoliyati L. Aleksandrning tahliliga ko'ra, ular o'z faoliyatlarida quyidagi qoidalarga rioya qiladilar [23]: birinchidan, maqsadlar, strategiyalar va rejalar xodimlar tomonidan nafaqat tashkilot nima qilayotganini tushunishnigina emas, balki strategiyani amalga oshirish jarayoniga rasmiy va norasmiy holatlarda jalb etilishlari uchun ularning diqqat-e'tiborlariga yetkaziladi, bu xodimlarda strategiyani amalga oshirish bo'yicha tashkilot oldidagi majburiyat hissi paydo bo'lishiga olib keladi; ikkinchidan, rahbariyat nafaqat strategiyani amalga oshirish uchun zaruriy resurslarni o'z vaqtida ta'minlaydi, balki maqsadli yo'l-yo'riqlar va ko'rsatkichlar rejasiga ham ega bo'ladi hamda har bir maqsadga va har bir ko'rsatkichlarga erishishni qayd etib boradi. Bu bosqichda eng katta ahamiyat obyektiv va aniq axborotlarni olish uchun tashkilotning ichki faoliyatiga qaratiladi.

Mahalliy olimlardan G. Sa'dullayeva "Oliy ta'lim tizimini rivojlantirish marketing strategiyasini aniqlashda asosiy e'tibor ko'pincha strategik boshqaruvning asosini tashkil etuvchi istiqbolli rejalashtirishga qaratiladi. Istiqbolli rejaning amalga oshirilishi boshqaruvning hal qiluvchi tarkibiy qismi hisoblanadi" – deb fikr bildirgan [23].

I. Nematovning fikricha, "Oliy ta'lim muassasasining marketing strategiyasini amalga oshirish samaradorligini turli o'lchov tizimiga ega asosiy ko'rsatkichlardan foydalanish negizida strategiya amalga oshirilganligi darajasiga ko'ra "muvaffaqiyatli emas" (100 %dan yuqori), "muvaffaqiyatli" (80 % - 100 %), "amalda muvaffaqiyatli deb topish mumkin" (60 % - 79,9 %), "qoniqarli" (30 % - 59,9 %), "qoniqarsiz" (30 %dan kichik) mezonlari asosida baholash taklif etilgan" [24].

Yangi dasturlar va mutaxassisliklarni joriy qilish strategiyasi vaqt bo'yicha serxarajat bo'lsa, mualliflik huquqlari mavjud emasligi esa "nusxa ko'chirish" va takrorlanuvchanlik bilan xavflidir. Shunday qilib, ta'lim muassasalari ehtimoliy muqobil strategiyalarning katta miqdoriga duch kelishlari mumkin.

Yuqorida bildirilgan fikr va mulohazalardan kelib chiqib, respublikamizda oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi asosida ta'lim muassasalarini raqamli iqtisodiyot sharoitida strategik boshqarish tizimini takomillashtirish bosqichlarini ishlab chiqish maqsadga muvofiq (2-rasm):

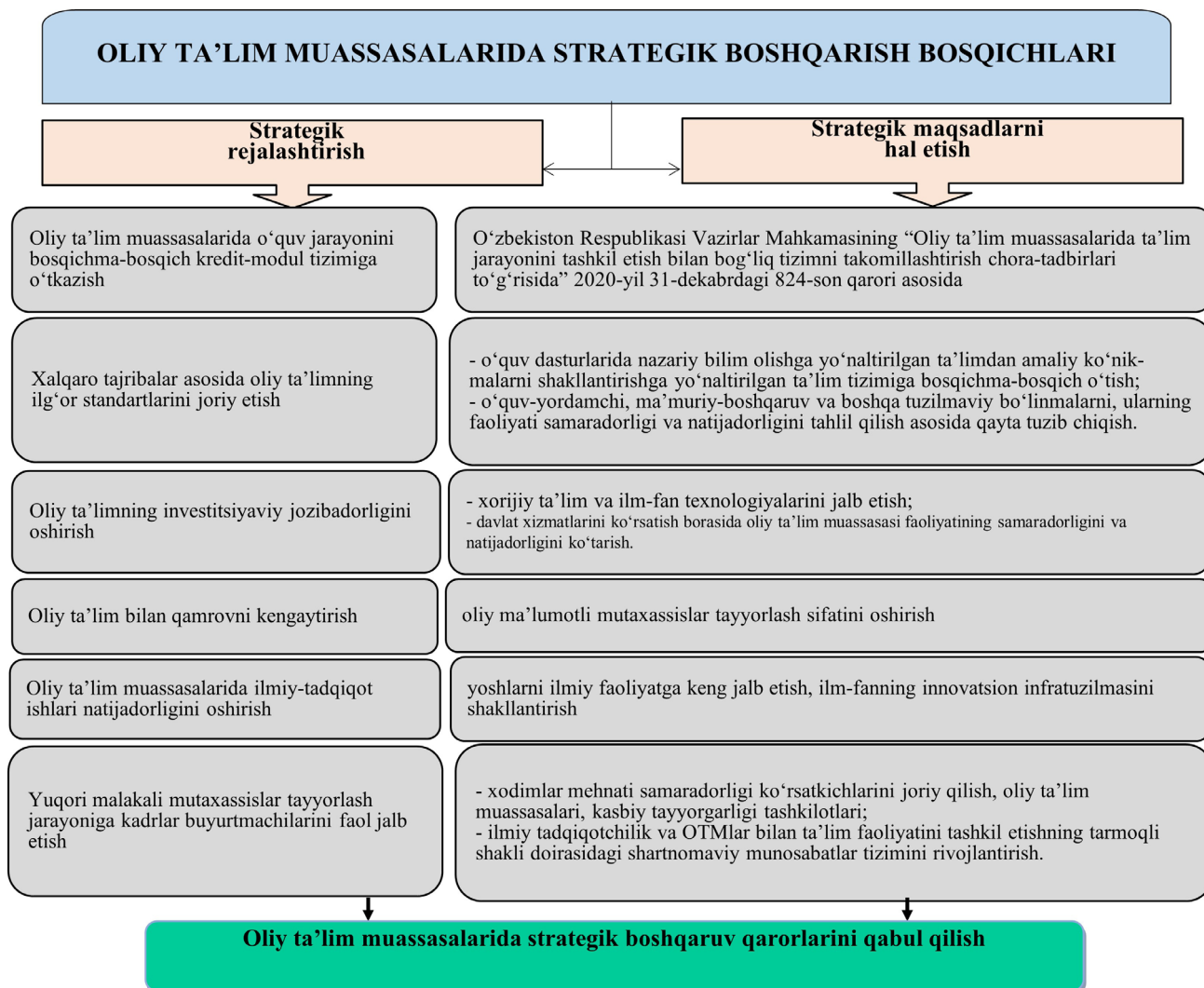
blanadi, bunda u, oliy ta'lim muassasasi (5-10 yilga) rivojlanishining istiqbolli rejalarini amalga oshirishni ko'zda tutadi hamda raqobatbardoshlikni oshirish uchun oliy ta'lim muassasasi resurslaridan samarali foydalanishga imkon yaratadi [25].

So'nggi yillarda mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlar natijasida "Yangi O'zbekiston"ni barpo etishning ijtimoiy asoslari shakllantirilmoqda. Hozirgi vaqtda Respublikamizdagi oliy ta'lim muassasalarini rivojlantirishning yetakchi tendensiyalaridan biri strategik boshqaruv tizimini takomillashtirish hisoblanadi.

Bu borada, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni [2], O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Davlat oliy ta'lim muassasalarining akademik va tashkiliy-boshqaruv mustaqilligini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 2021-yil 24-dekabrda PQ-60-son [3] hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Davlat oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to'g'risida" 2021-yil 24-dekabrda PQ-61-son [4] qarorlarida oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy strategik boshqaruv tendensiyalari aks ettirilganligini ko'rishimiz mumkin. Jumladan: nodavlat oliy ta'lim muassasalari sonini oshirish; mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish; oliy ta'limni modernizatsiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish; oliy ta'lim muassasalarining mustaqilligini kengaytirish, ular faoliyatida davlat ma'muriy boshqaruvini keskin kamaytirish; malakali kadrlar tayyorlovchi davlat oliy ta'lim muassasalarini shakllantirish; oliy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar samaradorligini oshirish; davlat oliy ta'lim muas-

sasalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash masalalarini mustaqil hal etish, ilmiy tadqiqot faoliyatiga mablag'larni jalb etish imkoniyatini kengaytirish; oliy ta'lim muassasalari o'rtasida raqobat muhitini rivojlantirish vazifalari belgilangan.

2-rasm: Oliy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni takomillashtirish mezonlari

Oliy ta'lim tashkilotlarini strategik boshqarish bozor iqtisodiyoti sharoitlarida zaruriy va obyektiv faoliyat hisoblanadi. Shunday qilib, ushbu jarayonlarni hayotda tadbir etishda shaxs, jamiyat va davlat ehtiyojlarining muvozanatlashuvi va maqsadlari o'zaro hamkorlik qiladi. Yuqorida OTMlar uchun bir nechta asosiy ko'rsatkichlar tavsiflab o'tilgan bo'lib, ular bir tomondan baholash tizimiga kiritilgan bo'lsa, ikkinchi tomondan ta'lim uchun ta'lim tashkilotining uzoq muddatli qiymatini yaratish strategiyasida tasvirlandi.

Oliy ta'lim muassasalarining strategik boshqaruv jarayoni modelini quyidagi ko'rinishda izohlaymiz: Modelimiz asosan to'rt qismdan iborat.

Birinchi qismda – ichki muhit diagnostikasi, boshqaruv strategik tahlili, tashqi muhit diagnostikasi keltirilgan.

Ikkinchi qismda – boshqaruvda strategik ustuvorliklar, asosiy ta'lim strategiyalari, ixtisoslashgan faoliyat uchun strategiyalar, tashkilotni boshqarish strategiyalari keltirilgan.

Uchinchi qismda – harakatlar strategik dasturi, taktik va operativ boshqaruv, strategik boshqaruv keltirilgan.

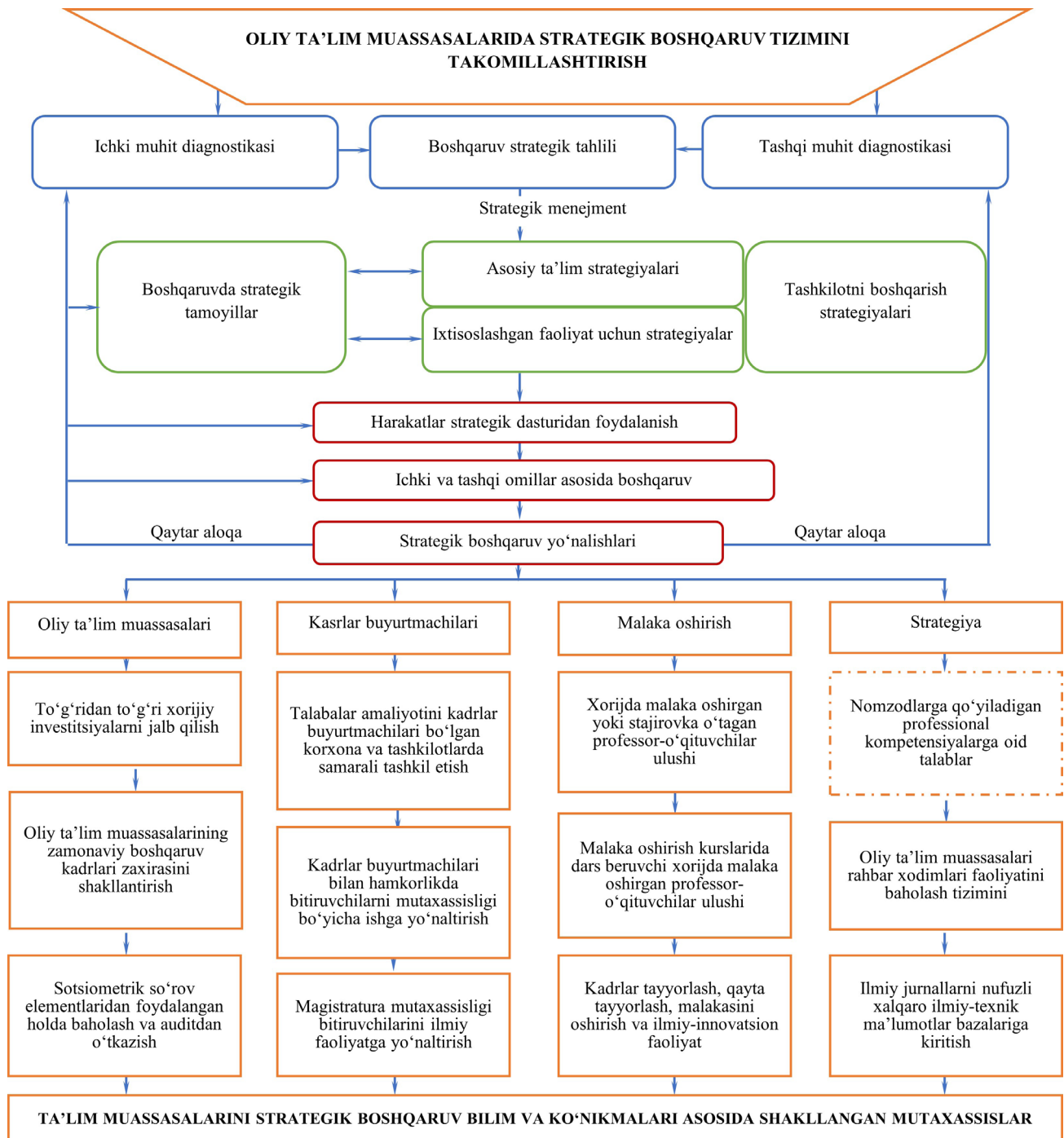
To'rtinchi qismda – OTMlarni boshqarish shakllari:

- oliy ta'lim muassasalari (to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, oliy ta'lim muassasalarining zamonaviy boshqaruv kadrlari zaxirasini shakllantirish, sotsiometrik so'rov elementlaridan foydalangan holda baholash tartibi);
- kadrlar buyurtmachilari (talabalar amaliyotini kadrlar buyurtmachilari bo'lgan korxona va tashkilotlarda samarali tashkil etish, Kadrlar buyurtmachilari bilan hamkorlikda bitiruvchilarni mutaxassisligi bo'yicha ishga yo'naltirish, magistratura mutaxassisligi bitiruvchilarini ilmiy faoliyatga yo'naltirish);

- malaka oshirish (xorijda malaka oshirgan yoki stajirovka o'tagan professor-o'qituvchilar ulushi, malaka oshirish kurslarida dars beruvchi xorijda malaka oshirgan professor-o'qituvchilar ulushi, kadrlar tayyorlash, qayta tayyorlash, malakasini oshirish va ilmiy-innovatsion faoliyat);
- strategiya (nomzodlarga qo'yiladigan professional kompetensiyalarga oid talablar, oliy ta'lim muassasalari rahbar xodimlari faoliyatini baholash tizimini, ilmiy jurnallarni nufuzli xalqaro ilmiy-texnik ma'lumotlar bazalariga kiritish).

Ushbu taklif etilayotgan yangi, zamonaviy modelning asosiy maqsadi, oliy ta'limning innovatsion, strategik boshqaruv tizimi mohiyatini asoslashdan, tashkiliy-funksional tuzilmasini, uning tegishli strukturalari, bo'lim va boshqarmalarining ish olib borish uslublarini empirik tasvirlash, yuqori saviyadagi, iqtidorli va zamon talablariga mos keladigan mutaxassislarni tayyorlash bo'yicha ta'lim boshqaruvi tizimidagi o'rnini yangi nazariy uslubda asoslashdan iborat.

Yuqoridagi fikrlarga ko'ra, tadqiqot doirasida o'rganish va tahlillardan kelib chiqqan holda, oliy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruv tizimini takomillashtirish modeli ishlab chiqildi (3-rasm).

3-rasm: Ta'lim muassasasining strategik boshqaruv jarayoni modeli

Shunday qilib, tezkor o'zgaruvchan tashqi muhitda mustaqillikning yanada yuqoriroq darajasiga ega bo'lish bilan OTMLar qotib qolgan boshqaruv tizimlarini qayta ko'rib chiqish zaruratiga duch keladilar. Amalda hozirgi kungacha strategik rejalashtirish vazifasi har bir ta'lim tashkiloti tomonidan mustaqil holda o'z resurslari, maqsadlari, vaziyatni ko'ra bilishiga bog'liq holda hal qilib kelindi. Bugungi kunda biznesda to'plangan strategik rejalashtirish tajribalari oliy ta'lim tizimiga ham muvaffaqiyatli ravishda olib o'tilmoqda.

Bu sohada shakllanib ulgurgan texnologiyalangan ishlanmalar to'plamini ham ta'kidlab o'tish zarur bo'lib, ular doirasida strategik rejalashtirish ta'lim muassasalari tomonidan hatto dinamik ravishda o'zgaruvchan shart-sharoitlarda ham foydalanilishi mumkin bo'lgan yaqqol va yetarlicha sodda texnologiyaga aylanmoqda. Bunday texnologiyalarga strategiya mantig'ini tavsiflovchi, ta'lim tashkilotining qiymatini yaratadigan va ularni qo'llab-quvvatlash uchun zarur bo'ladigan nomoddiy aktivlarni belgilab beradigan ichki jarayonlarni aniq ko'rsatuvchi strategiyalarni kiritish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Oliy ta'lim tizimini oliy ta'limning sifati va bitiruvchilarning raqobatbardoshligi, ta'lim dasturlari, professor-o'qituvchilar tarkibi, talabalarning yangi metodika va o'quv adabiyotlari bo'yicha o'qitish hamda tayyorlashning ilg'or xalqaro tajribasini hisobga olgan holda, modernizatsiya qilish asosida ta'minlash jarayoni amalga oshirilayotgani va bu O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga jahon ta'lim makonida raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash imkonini berishi aniqlangan.

Strategik rejalashtirish - tashkilot oldiga qo'ygan maqsadlarini belgilash, takomillashtirish va rivojlanishning strategik g'oyalarini ishlab chiqish, tashkilotning kelgusida samarali ishlashini ta'minlash maqsadida ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning tayanch strategiyalarini tanlab olish va bashorat qilish yo'li bilan strategik rejani ishlab chiqish jarayoni ekanligi aniqlangan.

Oliy ta'lim muassasasining konkret shart-sharoitlariga maqsadlar va mezonlarning namunaviy to'plamini moslashtirish usuli taklif etilgan. Maqsadlar va mezonlarning namunaviy to'plami turli mintaqalardan 100 nafardan ortiq ekspert ishtirok etishi bilan ko'p marotaba amalga oshirilgan "aqliy hujum" natijasida chiqarilgan. Moslashtirishning mohiyati oliy ta'lim muassasasining quyi makrotizimlari bo'yicha shakllantirilgan maqsadlar tahlilidan va oliy ta'lim muassasasining o'ziga xosligidan kelib chiqib belgilanadigan boshqaruvning ahamiyatli mezonlaridan tanlab olingan.

Bitiruvchilarning soni ortishi menejment mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligi tizimining o'zgaruvchan ijtimoiy talablarga va shart-sharoitlarga mosligini ta'minlash hamda mazkur kasbning nufuzini oshirish, pedagogika oliy ta'lim muassasalarining mintaqadagi boshqa oliy ta'lim muassasalariga nisbatan raqobatbardoshligini oshirish kerakligi aniqlangan.

Tezkor o'zgaruvchan tashqi muhitda mustaqillikning yanada yuqoriroq darajasiga ega bo'lish maqsadida ta'lim muassasalarining qotib qolgan boshqaruv tizimlarini qayta ko'rib chiqish zarurati, amalda hozirgi kungacha strategik rejalashtirish vazifasi har bir ta'lim tashkiloti tomonidan mustaqil holda o'z resurslari, maqsadlari, vaziyatni ko'ra bilishiga bog'liq holda hal qilib kelinishi, biznesda to'plangan strategik rejalashtirish tajribalari oliy ta'lim tizimiga ham muvaffaqiyatli ravishda olib o'tilishi, texnologiyalangan ishlanmalar to'plamini strategik rejalashtirish ta'lim muassasalari tomonidan hatto dinamik ravishda o'zgaruvchan shart-sharoitlarda ham foydalanilishi mumkin bo'lgan yaqqol va yetarlicha sodda texnologiyaga aylangan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentyabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi O'RQ-637-son Qonuni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 37-38-son, 419-modda; Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 12.10.2021 y., 03/21/721/0952-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" PF-60-son farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2022-y., 4-son, 26-modda.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Davlat oliy ta'lim muassasalarining akademik va tashkiliy-boshqaruv mustaqilligini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 2021-yil 24-dekabrdagi PQ-60-son qarori. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2021-y., 51-son, 771-modda.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Davlat oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to'g'risida" 2021-yil 24-dekabrdagi PQ-61-son qarori. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2021-y., 51-son, 772-modda.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" PF-5847-son farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2019 y., 41-son, 765-modda.
6. Сериков С.Г., Богдан И.В. Теория и практика управления образованием: Стратегическое планирование в образовательной организации/ Вестник ЮУрГУ. Серия "Образования. Педагогические науки" 2014. – с. 26-37. доступно на www.cyberleninka.ru/article/n/strategiches-planirovanie-v-obrazovatelnoy-organizatsii

7. Резник С.Д. Управление кафедрой: Учебник. 2-е изд., перераб и доп. - М.: ИНФРА-М, 2005. -635 с.
8. Виханский О.С. Стратегическое управление: Учебник. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Экономистъ, 2003. – 296 с.
9. Макаркин Н.П., Томилин О.Б. Миссия университета. Университетское управление. 2003. № 5-6 (28). С. 9-13.
10. Мардас А., Мардас О. Краткий курс практического менеджмента. - СПб.: Издательский Дом "Литера", 2002. - 160 с.
11. Зайцев Л.Г., Соколова М.И. Стратегический менеджмент: Учебник. -М.: Экономистъ, 2004. - 416 с.
12. Зуб Т.А. Стратегический менеджмент. - М.: Аспект Пресс, 2004.
13. Владимиров В.Н., Решетникова И.В. Особенности государственного вуза как объекта стратегического управления. /Всероссийская научно-техническая конференция "Наука - производство - технологии - экология": Сборник материалов: В 7 т. - Киров: Изд-во ВятГУ, 2008. Том 5. СЭФ-194с. С. 24-28.
14. Магура М.И. Поиск и отбор персонала: Практическое пособие для руководителей и специалистов кадровых служб. - М.: ЗАО "Бизнес-школа "Инернет - Синтез", 1997. - 80 с.
15. Панова А. О структуре управления и принятия решений в российских вузах.//Вопросы экономики, 2007. №6
16. Владимиров В.Н., Решетникова И.В. Особенности государственного вуза как объекта стратегического управления. / Всероссийская научно-техническая конференция "Наука - производство - технологии - экология": Сборник материалов: В 7 т. - Киров: Изд-во ВятГУ, 2008. Том 5. СЭФ-194с. -С. 24-28.
17. Виханский О.С. Стратегическое управление: Учебник. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Экономистъ, 2003. – 296с.
18. Зайцев Л.Г., Соколова М.И. Стратегический менеджмент: Учебник. - М.: Экономистъ, 2004. - 416 с.
19. Матанцев А.Н. Стратегия, тактика и практика маркетинга. - М.: Юристъ, 2002. -378 с.
20. Томилов В., Хакунов Т. Маркетинговая концепция формирования оптимальной структуры управления предприятием //Маркетинг. - 1999 - №3. - С. 17-22.
21. Егоршин А., Горбунова Е. Концепция стратегического управления вузом // Высшее образование в России. - 2007. - № 10. -С. 31-39. // доступно на www.cyberleninka.ru/article/n/kontseptsiya-strategicheskogo-upravleniya-vuzom/viewer.
22. Дженстер Пер, Хасси Девид. Анализ сильных и слабых сторон компании: определение стратегических возможностей: /Пер. с англ. - М.: Издательский дом "Вильямс", 2003. - 368 с.
23. Sa'dullayeva G.S. Oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning marketing strategiyasi 08.00.11 – Marketing 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti (iqtisodiyot fanlari) Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent – 2020. – B. 18. 68 b.
24. Nematov I.U. Oliy ma'lumotli kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirishning marketing strategiyasi (O'zbekiston Respublikasi misolida) 08.00.11 – Marketing 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent. 2022. -B. 9-10. 59 b.
25. Durmanov, A., Tkachenko, S., Berezovska, L., Protas, O., & Parashchenko, L. (2019). Social partnership of services sector professionals in the entrepreneurship education. Journal of Entrepreneurship Education, 22(4).
26. Эванс Дж. Р., Берман Б. Маркетинг. - М.: Экономика, 1993. -193с.
27. Томилов В., Хакунов Т. Маркетинговая концепция формирования оптимальной структуры управления предприятием //Маркетинг. - 1999 - №3. -С. 17-22.
28. Alexander L.D. Successfully Implementing Strategic Decisions // Long Range Planning. Volume 18. No 3. 1985. P. 91-97.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzirimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.